

DNR: 2013-01393-214 • UPPRÄTTAD: 2019-01-29

Detaljplan för Kv. Kryssaren 8 och Isbrytaren 1, m.fl., inom Södertälje uthamn, i Södertälje

Innehåll

1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte	3
1.3. Avgränsning	3
2. Befintliga värden och karaktärer	4
1.1. Naturmiljö	4
1.2. Kulturmiljö	4
1.3. Vattenkontakt och utblickar	4
3. Övergripande förslag	5
4. Gator	6
5. Förskolegårdar	7
6. Utveckling av befintliga naturområden	8
7. Torg och park runt Hamnmagasinet	9
8. Kaj och bryggor	10

Det här dokumentet är framtaget av Lova Mattsson Kjellqvist på Södertälje kommun med hjälp av ÅF infrastructure.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

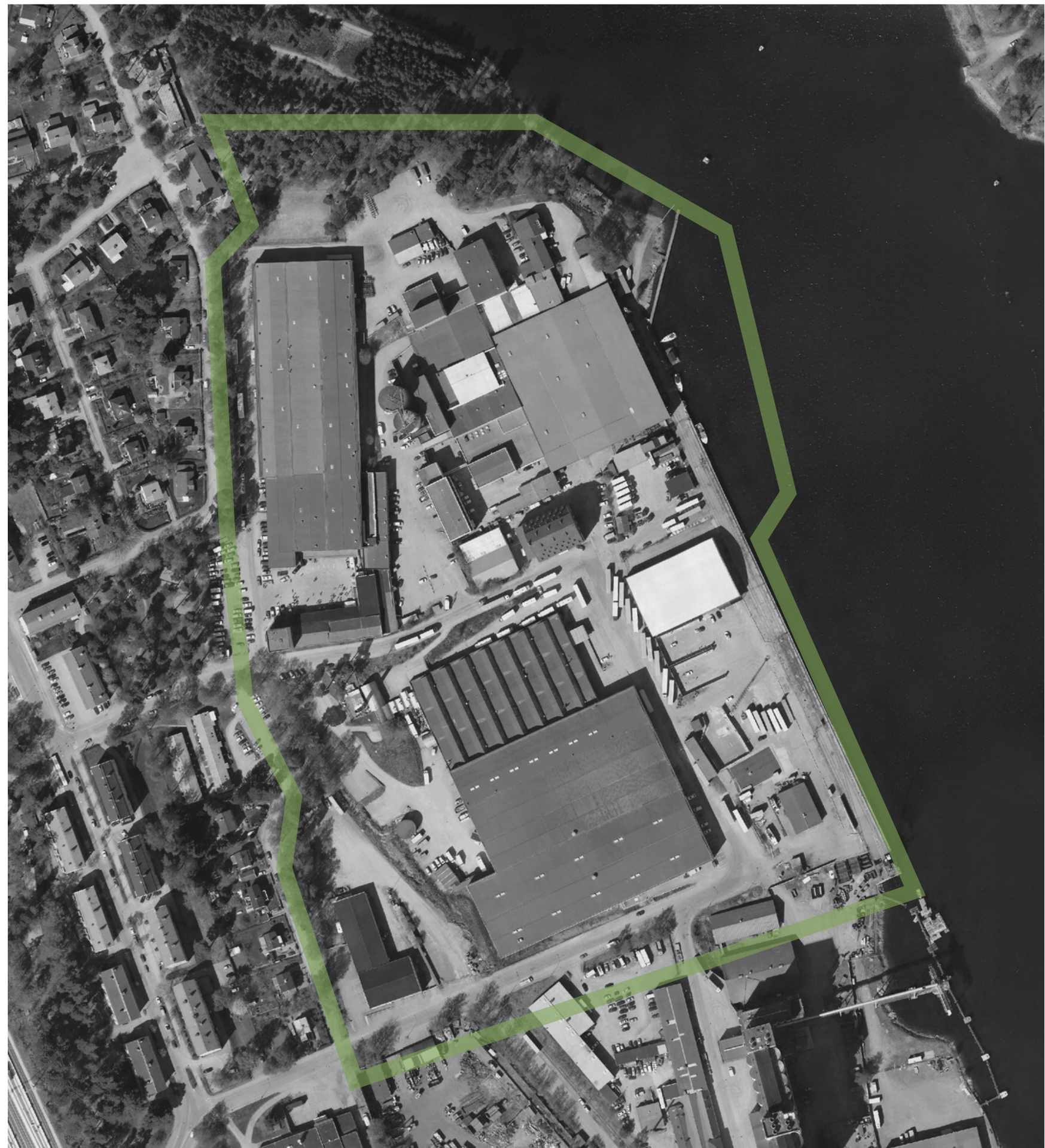
Inom området för planändringen kommer mark att övergå från att vara privat- eller verksamhetsmark till att bli allmän platsmark. När markens användning ändras måste också gestaltningen ändras för att kunna användas som goda livsmiljöer. Det innebär att parker, torg och gator kommer att byggas i området för att bidra till en positiv stadsbild och livet i samhället.

1.2. Syfte

Det här dokumentet syftar till att ge första idéer för hur gestaltning av offentliga miljöer inom planområdet för Kryssaren/Isbrytaren kan lösas. Eftersom det ännu är mycket i processen som kan ändras är inte all data korrekt och därför kommer idéerna i det här första skedet kunna ändras fram till att det byggs. De principer och funktioner som har tagits fram ska byggas vidare på för att få fram mer detaljerade förslag. Fortsatt arbete kommer att ske innan detaljplanen granskas.

1.3. Avgränsning

Idéerna omfattar offentliga miljöer såsom gator, torg och parker inom planområdet men även åtgärder i befintlig naturmark utanför planområdet har föreslagits. Även de planerade förskolegårdarna har inkluderats då de faller inom kommunkoncernens offentliga intresse. Bostadsgårdar är ej inkluderade.

2. Befintliga värden och karaktärer

Planområdet har använts för industri och uthamn sedan 1800-talet. Det har lett till att Hälsokullen i områdets norra del har fått stå relativt orörd och stora tallar och andra träd har kunnat växa och bli stora. Vattenkontakten och utsikten över Igelstaviken är ett viktigt element att ta till vara på i gestaltningen.

1.1. Kulturmiljö

Den befintliga miljön innehåller många exempel på historiskt intressant arkitektur. Starka landmärken som kommer att bevaras är ett gammalt pumphus ritat av Ralph Erskine och gamla Hamnmagasinet. En gammal industrijärnväg som idag används mycket lite kan lämna spår. Andra element som är viktiga är smågatstenen i kajen, bevarade master och en kran från industrin. Den höga raka kanten på kajen berättar historien om hamnverksamheten som än idag finns kvar.

1.2. Naturmiljö

Området omges av befintliga park- och grönområden vilket skapar goda förutsättningar att koppla vidare på dessa. Hälsokullen är en väl uppväxt skog som främst består av tallar. Hansaplan i väst är en lummig närpark med skogskaraktär som även innehåller en mindre lekplats. Inom planområdet finns många stora träd som ska sparas där det är möjligt.

1.3. Vattenkontakt och utblickar

Både stora träd och kulturhistoriska byggnader är idag väl synliga i stora delar av området. Även vattnet är idag väl synligt från huvudgatan. När allmänheten får tillgång till de idag stängda mijoerna finns möjlighet att utveckla siktlinjerna och ge möjlighet till bättre utsikt över Igelstaviken.

Mörklila visar befintliga byggda element som kan sparas och pilarna visar järnvägsspår som kan sparas i den nya miljön.

Mörkgrönt visar befintlig grönska. Den gula pilen visar grönska som tas bort men där nya träd planteras. Det ljusgröna visar nyttillkommen grönska. De ljusgröna pilarna visar på nya trädplanteringar i gatumiljö, varav pilar med heldragna linjer är de viktigaste stråken för den sammanhållna grönstrukturen även utanför planområdet. Pilar med streckade linjer är nya trädplanteringar som är viktiga för grönstrukturen och dagvattenhanteringen framför allt inom planområdet.

Den gamla hamnen är fortfarande synlig i den befintliga miljön. Foton: Från Torekällbergets arkiv

Skogen i Hälsokullen, befintliga byggnader, intressanta industrielement, kulturhistoriskt viktiga byggnader, vattenkontakten och stora uppväxta träd är värden som ska bevaras och tas med i gestaltningen i den mån det är möjligt. Foton: ÅF

Förslaget möjliggör att man kan se de olika värdena från gatorna. Lila visar utblickar mot kulturmiljö, grönt mot befintlig grönska och blått mot vatten.

3. Övergripande förslag

Inom området finns förslag på att utnyttja en befintlig skogsdunge till att göra en mindre park samtidigt som man bevarar de befintliga parkerna Hansaplan och Hälsokullen. Hamnmagasinet synliggörs mer med torg och park runtomkring sig. Längs gatorna planteras träd, både för dagvattenhantering och för att stärka kopplingen till naturen runtomkring. Kajen behåller sin raka linje från tiden som hamn. Från kajen byggs en stor brygga i nivåer som mjukar upp övergången mellan naturmark och hård kaj. Den har potential att bli en viktig samlingsplats för områdets nya invånare. Förskolegårdarna utformas organiskt och naturvänligt.

Skala 1:2000. Illustration:
Norconsult

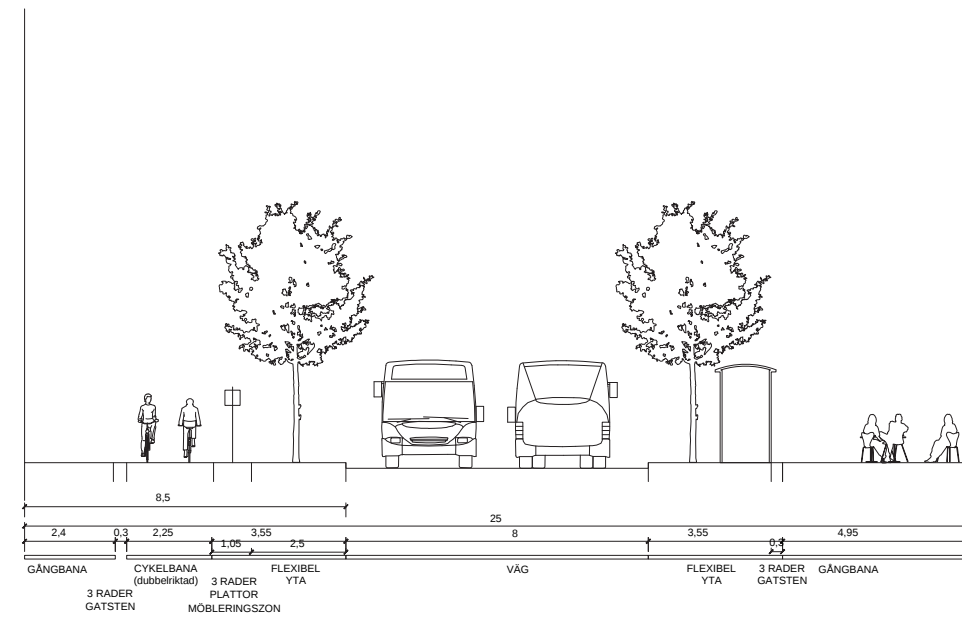
4. Gator

Gatorna planeras med träd som tar hand om dagvatten och förstärker områdets ekologiska nätverk. Gående ges gott om plats med minst 2,4 m på varje trottoar. Ett cykelstråk löper på de bredare gatorna. I Södertäljes trafikstrategi prioriteras gående och därför ska utformningen av gatorna ge en kvalitet för dem.

Vissa gator är lokalgator som är smalare (orange i kartan). Här får man plats med en trädrad, gångbana och en

parkeringsrad, förutom vägbanan på 5,5 m. Genom området löper en huvudgata där det finns möjlighet att dra in buss (grön). På den finns också plats för cykelbana.

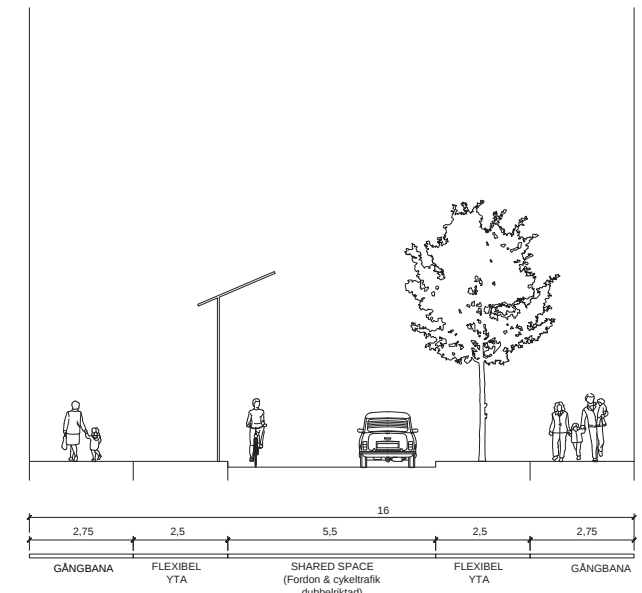
Den lila gatan blir en transportsträcka för industritrafik som ska till Lantmännen. Den har samma mått som de andra men saknar trottoar mot industrierna.

Exempel på huvudgata, grön markering på kartan. Skala 1:250 . Illustrationer: ÅF

Träd blir viktiga inslag i gatumiljön, för rumslighet och dagvattenhantering . Foto: Lova Mattsson Kjellqvist

Exempel på lokalgata, orange markering på kartan. Skala 1:250 . Illustrationer: ÅF

5. Förskolegårdar

Förskolegårdarna följer samma principer för gestaltning som resten av området. Kulturmiljön kan synliggöras i lekredskapen i form av båtar och byggkranar. Ljushöjningarna på gårdarna är goda och har måtten 3200 respektive 3600 kvm.

Gårdarna avdelas med ett staket i två zoner; en där man har bra överblick när det är lite personal på plats och en som är mer naturlig. Närmast huskroppen ryms hårdgjorda entréytor såväl som solskyddade sittplatser och ytor för lugnare lek i form av stora baksandlådor. Här har personalen bra överblick. På den andra delen av gården sparas stora träd och här kan man plantera fler träd och buskar för att skapa naturlek, exempelvis salix att bygga kojor av.

Förskolegård kvarter 1, 3600 kvm gård.
Skala 1:1000 . Illustration: ÅF

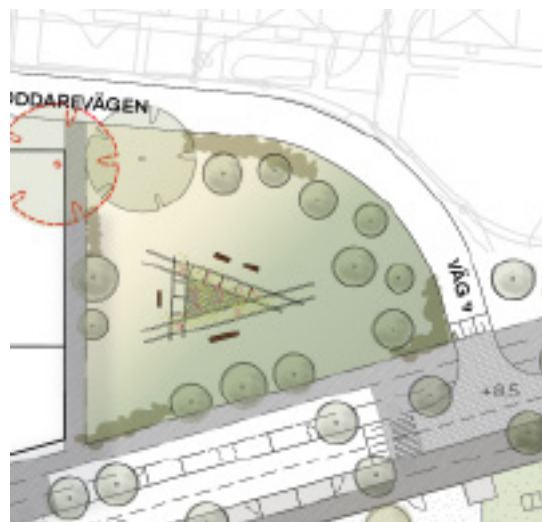
Förskolegård kvarter 3, 3200 kvm gård.
Skala 1:1000 . Illustration: ÅF

6. Utveckling av befintliga naturområden

I området finns redan idag höga naturvärden att bygga vidare på. Området är idag inringat av ett litet skogsområde i sydväst och ett större i norr som kallas Hälsokullen. I skogen finns många stora träd och höjder där man kan se ut över Södertälje kanal.

Stora delar av området i sydväst bebyggs men det som är kvar bevaras och blir stommen till en fickpark med sittplatser och stora träd. Här går idag en industrijärnväg som kan lyftas in i utformningen av parken. Man kan också addera växter och skapa en woodland-karaktär i parken.

Hälsokullen utvecklas med utegym, sittplatser, lekplats, utsiktspatser och andra ytor för umgänge och rekreation. De stora höjdskillnaderna ger möjlighet att ge en bra utsikt över kanalen. Värdefulla utblickar lyfts fram genom att man sätter ut bänkar eller skapar aktivitetsytor på på rätt ställen. Skogen bevaras men gallras ur för att bli mer tillgänglig. En befintlig cykelväg kommer att gå genom skogen och en hundrastgård flyttas.

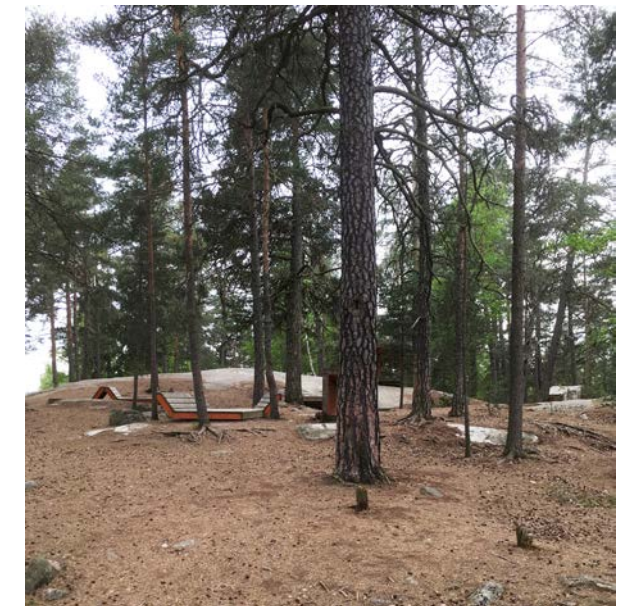
En del av ett skogsparti i sydvästra delen sparas och blir en fickpark. Skala 1:1000 . Illustration: ÅF

I skogsbrynet till Hälsokullen byggs en asfalterad yta om till lekpark . Foto: Annelie Johnson

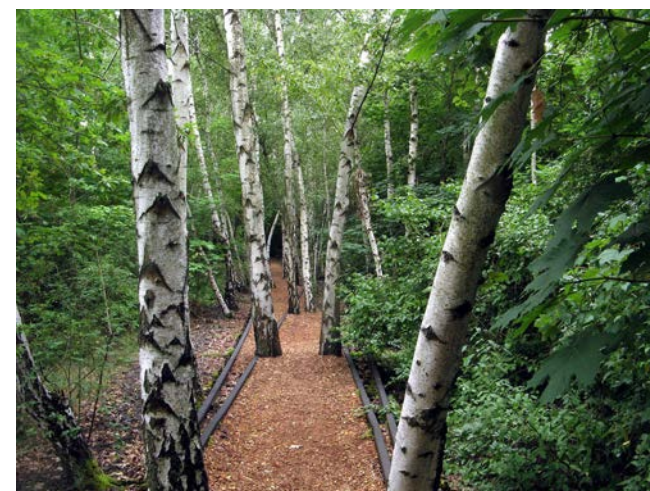
Utsiktsplatser som ligger högt upp och lite otillgängligt lyfts fram. Foto: Annelie Johnson

Sittplatser och andra möbler som kontrasterar naturmiljön placeras ut för att skapa intressanta mötesplatser. Foto: ÅF

Ett utegym med ublick blir en kvalitet för motionärer. Foto: ÅF

Den befintliga rälsen kan ligga kvar i marken och skapa ett spännande möte mellan natur och industri. Fotot ÅF

Hälsokullen bevaras och utvecklas. Skala 1:500 . Illustration: ÅF

7. Torg och park runt Hamnmagasinet

Platsen runt Hamnmagasinet planeras för en mindre torgyta, en blomsterpark och en gräsmatta för aktiviteter. Träd placeras ut strategiskt för att motverka vindbyar och för att ge skugga och rumslighet.

Torget blir en plats för tillfälliga aktiviteter som marknader och dansuppträdanden. En intressant markbeläggning som markerar Hamnmagasinet gör att platsen fungerar även de dagar som torget är tomt. Träd ramar in platsen och markerar entrén.

Mellan de tre husen är det skuggigt halva dagen. Med blomster kan man skapa en vacker plats som ändå är värd att besöka. Både träd, buskar och perennplanteringar som planteras här avlöser varandra i blomning och lockar till sig fjärilar. Små gånger och en vattenspegel skapar en intim miljö för de som besöker platsen.

Närmast vattnet placeras en klippt gräsmatta varierat med ängsytta att spela boll eller ha picknick på. Här planteras också grupper av träd, både blommande och ädellövträd. Dagvattnet leds till mitten där det hamnar i en bäckfåra de blötaste dagarna.

För att framhäva Hamnmagasinet görs en intim torgyta mot den gamla lastzonen, där man kan få en publik känsla med hjälp av de gamla lastdörrarna. Smågatsten är ett redan använt material i området som kan återbrukas.
Foto:: Södertälje kommun

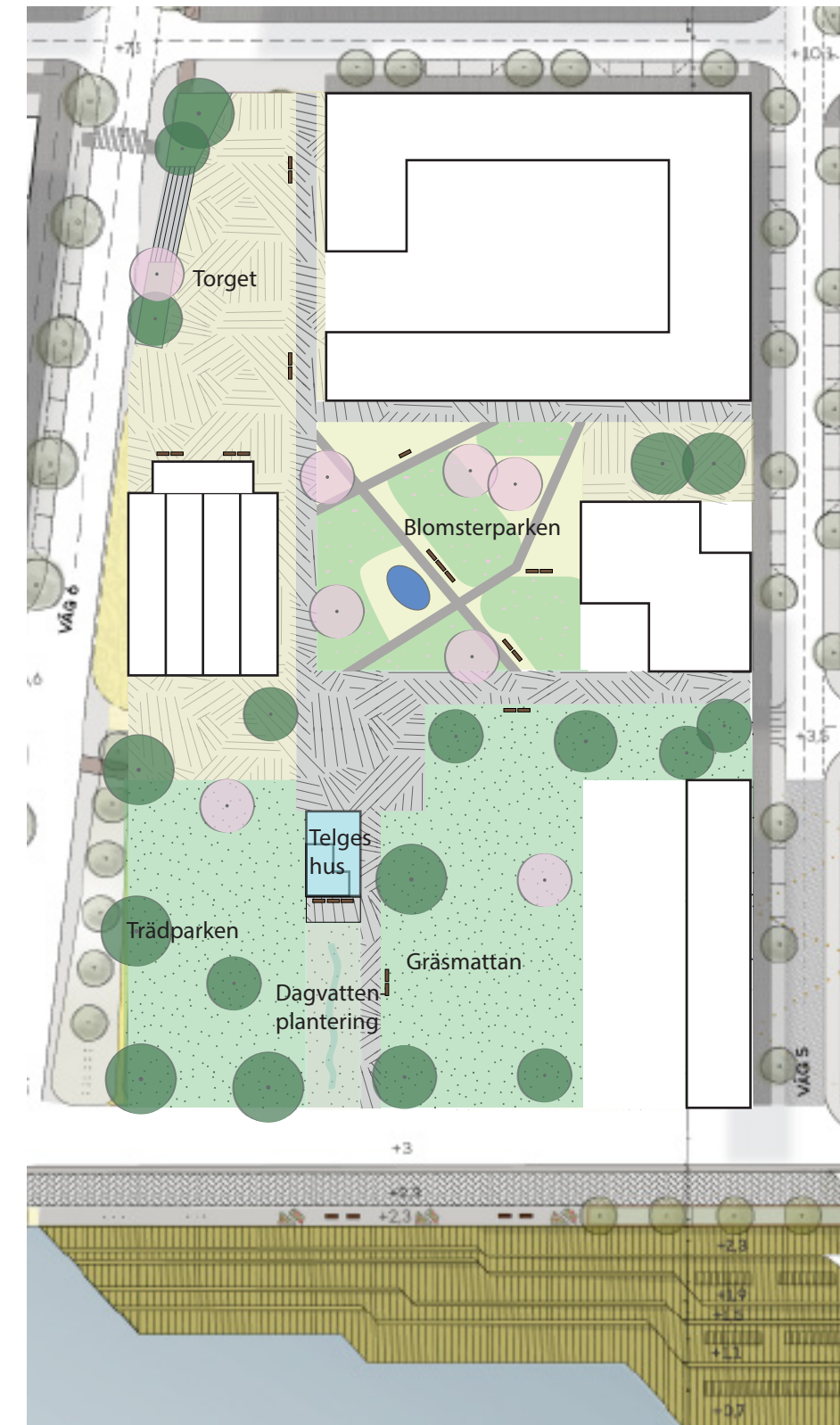
De befintliga smågatstenarna blandas med moderna mönster och material.
Foto:: Lova Mattsson Kjellqvist.

Gamla industrielement som master och kran bevaras där det finns möjlighet.
Foton: Södertälje kommun

Planteringarna i området kan ha en vild karaktär för att koppla samman med naturen. Ädellövträd och blommande körsbär planteras in.
Foton: De 4 översta - Lova Mattsson Kjellqvist. Det nedersta - ÅF.

Programskiss över ytorna runt Hamnmagasinet. Skala 1:1000.
Illustration: Lova Mattsson Kjellqvist och ÅF

8. Kaj och bryggor

En av de viktigaste offentliga miljöerna i området blir kajen. Det här blir en plats att strosa runt, titta på båtar och fånga vårens första solstrålar. Från kajen kommer man kunna fortsätta att promenera längs vattnet hela vägen upp till Linahage i norra Södertälje, via Södertälje centrum. Stråket längs kanalen gör att området har möjlighet att locka till sig söndagspromenerare från hela staden.

Kajen behåller den raka kanten som skvallrar om Södertäljes historia som hamnstad och Södras roll som industrihamn. Befintlig smågatsten återanvänds på kajen så att den hårdgjorda karaktären behålls. För att kajen inte ska uppfattas som ödslig möbleras den med träd, planteringar, bevarade detaljer från Uthamnen, konst, belysning, sittplatser och cykelställ. En liten höjdskillnad skiljer flanörerna från bil- och cykeltrafik och skapar en rumslighet.

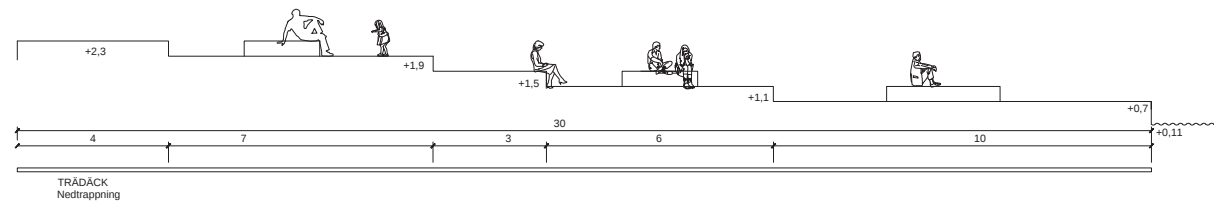
Träbryggan blir en förlängning av torget och är placerad i ett läge där de första solstrålarna hamnar. Den byggs ut över vattnet för att kunna ge mer plats åt allmänheten. Bryggan stegar ner mot vattnet och slutar så att man precis kan dingla fötterna från den utan att bli blöt om tårna. Det är badförbud och utformning ska inte uppmuntra till bad.

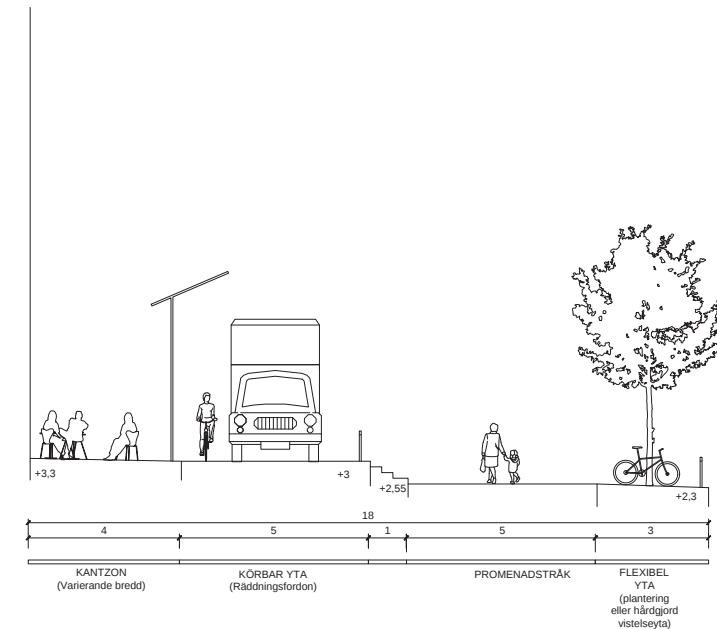
Välbesökt trädäck vid vattnet i Liljeholmen.
Foto: ÅF

Spännande former på en träbrygga i Henriksdal.
Foto: Lova Mattsson Kjellqvist

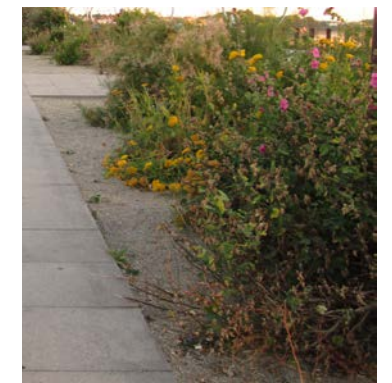
Skala 1:250 . Illustration: ÅF

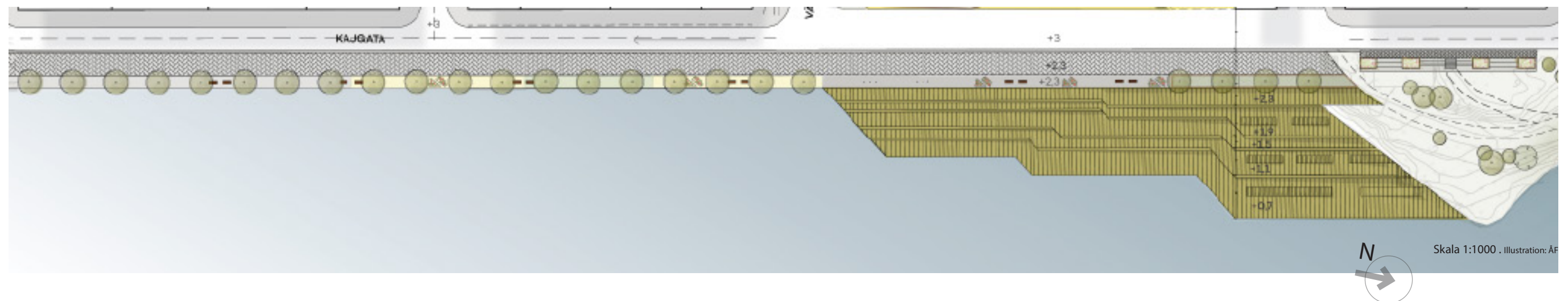
Skala 1:250 . Illustration: ÅF

Möblerad kaj i Gävle hamn.
Foto: Lova Mattsson Kjellqvist

Rufsiga planteringar kan fånga upp dagvatten och förstärka naturkaraktären på platsen.
Foto: Lova Mattsson Kjellqvist

Skala 1:1000 . Illustration: ÅF

